20.XI.89, Zaman

YAZI

ÖZCAN ÜNLÜ

Hüseyin Kâzım Kadri ve dolayısıyla...

II. Meşrutiyet döneminde epeyce tartışılan ve büyük fikir çatışmalarına sebep olan **"Milliyetçilik, Turancılık ve Türkçülük"** tartışmalarının net bir sonucu bugün hâlâ tahlil edilebilmiş değildir. Bu konuda yapılan tartışmalar hakkında **Hüseyin Kâzım Kadri**'nin yazmış olduğu **"Ziya Gökalp'in Tenkidi"** adlı eser **İsmail Kara** tarafından incelenmiş ve **Dergâh** yayınları arasında çıkmıştır. Eserde genel bir değerlendirmeyle o dönemin tartışmaları ele alınıyor. Bu tartışmaların üç bölümde incelendiğini görmekle birlikte genelde tenkitler **Ziya Gökalp** etrafında toplanıyor.

1- Osmanlıcı Süleyman Nazif'le (1869-1927) milliyetçi-Türkçü Ahmet Ağaoğlu (1869-1939) arasında geçen tartışma...

2- İslâmcı Babanzade Ahmet Naim'le (1872-1934) yine Ahmet Ağaoğlu arasında geçen tartışma; en önemli tartışma da budur...

3- Osmanlıcı Ali Kemal (1867-1922) ile milliyetçi-Türkçü Yusuf Akçura (1876-1935) arasında geçen tartışma...

• • •

Devlet kademelerinde önemli görevlerde bulunmuş **Hüseyin Kâzım Kadri, Tevfik Fikret**'le çok yakın arkadaş olmuşlar ve birlikte **Tanin** gazetesini çıkarmışlardır. Yeni Zelanda'ya gidip orada yerleşerek, ülkeyi kurtarmak için daha geniş çaplı çalışmalar yapmak istemişler fakat bu bir türlü gerçekleşememiştir. Siyasi hayatın içinde fiilen bulunmuştur.

Kâzım Kadri, **"İttihat ve Terakki"** hükümetini **"nabza göre şerbet"** anlayışında bulunduğu için tasvip etmez ve hatta ülkenin çöküşünü onların uyguladığı icraatlara bağlar.

Kadri, Gökalp'in savunduğu o dönem Batıcılığını tasvip etmiyor ve şöyle diyordu **"Bizim söylemek istediğimiz hakikat: Türkün ictimai hasletlerini ırkından, yani Türklüğünden değil, belki İslâmiyetten ve mevzuat-ı İslâmiyeden aldığıdır."**

Ziya Gökalp'in savunduğu **"Osmanlıca medeniyet, Türkçe hars dilidir"** kavramını da kabul etmiyordu.

Eserde önemle ve özellikle üzerinde durulan nokta ise **"Gökalp'in Doğu medeniyetinin ilerlemeye mâni, Batı medeniyetinin yükselmeye sebep olduğu"** görüşüdür. Bu görüşe de ısrarla muhaliftir Hüseyin Kâzım Kadri...

• • •

İsmail Kara'nın bu çalışması, konuyla ilgili bulunan herkes için önemli olabilir. Çünkü Hüseyin Cahit ve Tevfik Fikret'le birlikte bulunmuş olmasına rağmen sıkı bir İslâm geleneği savunucusu durumunda olan Hüseyin Kâzım Kadri, eğitim konusunda çok modern görüşlere de sahiptir. O, ülkelerin yükselmesi, hele hele Osmanlı'nın yükselmesi için tamamiyle Batı'yı taklit etmemek gerektiğini savunuyordu. Bununla birlikte gelebilecek her türlü tehlikeye de öz'de bulunan kuvvetle karşılık vermek gerektiğine inanıyordu.

Gökalp'in İttihat ve Terakki'yle yakın ilişkisi, muhaliflerine karşı pasif tavırları bu zamana kadar inceleme konusu olmamış ve II. Meşrutiyet'ten sonra aslında büyük bir etkisi olan fikirleri konusu tenkide açılmamıştır. Yayınlanan eserde tenkitler her ne kadar **"Türkçülüğün Esasları"** çerçevesinde olsa da önemli sayılabilir...

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARSİVİ